

Asia: VN/22704/2021

Lausuntopyyntö työryhmän luonnoksesta kansalliseksi ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelmaksi 2030 (KISS2030)

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotettu kansallinen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelma 2030 tasapainoinen, eli onko kaikki tarvittavat näkökohdat huomioitu?

Suunnitelmassa todetaan, että valtionhallinnon lisäksi myös alueilla ja kunnilla on merkittävä rooli sopeutumisessa. Tämä tulisi huomioida myös ehdotetuissa toimenpiteissä, sillä suuri osa käytännön sopeutumistoimenpiteistä tehdään alue- ja kuntatasolla. Tästä syystä toimenpiteiden tulisi olla konkreettisempia sekä alueiden ja kuntien sopeutumistyöhön laitettujen resurssien suurempia.

Ilmastonmuutoksen vaikutukset ovat erilaisia Suomen eri alueiden välillä, joten maakuntien liitoilla ja muilla alueellisilla toimijoilla tulisi olla tässä ehdotettua merkittävämpi rooli sopeutumisen edistämiseksi. Lisäksi alueellisia riskiarvioita ja ilmastoskenaarioita tarvitaan yhä kattavammin ja eri sektoreihin liittyen.

Kappaleessa 2.2.4.10 (ss. 30–31) luetellaan institutionaalisia haavoittuvuuksia. Tässä on tunnistettu keskeisiä sopeutumista haittaavia tekijöitä, mutta näistä läheskään kaikkiin ei esitetä ratkaisuja tässä kansallisen sopeutumissuunnitelman luonnoksessa. Todetaan esimerkiksi, että ” lakisääteiset velvoitteet ja konkreettiset sopeutumistavoitteet puuttuvat monilla toimialoilla. Velvoitteiden ja tavoitteiden puuttuessa viranomaiset

voivat vain kannustaa toimijoita sopeutumaan.” Tästä huolimatta ehdotetut toimenpiteet perustuvat pitkälti vapaaehtoisuuteen.

Sopeutumistyön resurssoinnin osalta todetaan, että ” sopeutumisen toimeenpanoon kohdistettujen henkilö- ja budjettiresurssien puute vaikuttavat siihen, että uusien sopeutumistoimien kehittäminen ja toimeenpano on monella toimialalla vaikeaa” ja että ”varsinaisen ilmastonmuutokseen

sopeutumistoiminnan kehittäminen on perustunut pitkälti hankkeisiin ja vähäisiin resursseihin. Tämä on hankaloittanut erityisesti alueellisen ja paikallisen sopeutumistyön suunnittelua ja toteutusta.” Kymenlaakson liitto katsoo, että tässä esiin tuodut huomioivat ovat ajankohtaisia, mutta niihin tarjotaan tässä suunnitelmassa liian heppoisia ratkaisuja.

2. Tarkemmat huomiot luvusta 'Havaitut muutokset, vaikutuskenaariot ja riskit' (Luku 2.2)

Kappaleessa 2.2.2 ja 2.2.3 käsiteltyjen havaittujen ja ennustettujen muutosten yhteydessä olisi syytä käsitellä myös Itämeressä ja sisävesistöissä tapahtuneita ja tapahtuvia muutoksia, jotka johtuvat ilmastonmuutoksen etenemisestä.

Kappaleessa 2.2.4.1 todetaan, että ”kansainvälisessä vertailussa Suomen rajojen sisäpuolella tapahtuvat ilmastonmuutoksen seuraukset näyttävät erityisesti seuraavan vuosikymmenen aikana jäävän verrattain pieniksi.” Kymenlaakson liitto huomauttaa, että oleellista on verrata Suomessa tapahtuvia ilmastonmuutoksia Suomen aiempaan ilmastoon. Vaikka yhteiskuntana Suomi lienee keskimääräistä paremmin valmistautunut ilmastonmuutokseen sopeutumiseen, ovat pohjoisen luonnonympäristön muutokset keskivertoa suurempia.

Luonnoksessa todetaan, että ilmastonmuutos ”aiheuttaa seurauksia muun muassa luontoon ja sen monimuotoisuuteen, luonnonvara-aloihin, infrastruktuuriin ja muuhun rakennettuun ympäristöön, teollisuuteen sekä talouteen, terveyteen ja turvallisuuteen.” Kymenlaakson liitto huomauttaa, seurausten sijaan kyseessä ovat merkittävät haitat mm. luonnon monimuotoisuudelle ja luonnonvara-aloille.

Ilmastonmuutos tulee heikentämään merkittävästi eliöiden ja ekosysteemien sopeutumista lämpenevään ja ääreistyvään ilmastoon, etenkin kun monimuotoisuutta uhkaavat ilmastonmuutoksen lisäksi myös monet muut tekijät. Luvussa 2.2.4.2 käsitellään monimuotoisuuteen kohdistuvia seurauksia, mutta kovin pinnallisesti. Yksittäisten eliöryhmien sijaan tulisi tarkastella luontotyyppien kokonaisuutta (niiden koko, levinneisyys, sijainti ja keskinäinen kytkeytyneisyys). Yksittäisten lajien suojelemiseksi on keskeistä turvata niille tyypillisten elinympäristöjen säilyminen ja kytkeytyneisyys.

Lisäksi tulisi huomioida, että tietyn ekosysteemin avainlajien merkittävä heikentyminen tai katoaminen muuttavat koko ekosysteemin toimintaa. Esimerkiksi rakkohauru on Itämeren avainlajeja, joka kärsii mm. veden samentumisesta, jota talven vesisateet ja lämpenevä ilmasto kiihdyttävät entisestään.

Lisäksi Kymenlaakson liitto huomauttaa, että myös vaelluskalakantoihin liittyvät vaikutukset ovat merkittäviä luonnon monimuotoisuuteen liittyviä seurauksia, joten niitä olisi syytä käsitellä myös tässä kohtaa, eikä pelkästään luonnonvara-aloihin liittyvien vaikutusten yhteydessä.

Kappaleessa 2.2.4.3 käsitellään luonnonvara-aloille koituvia seurauksia. Kymenlaaksossa merkittäviä, sääolosuhteista riippuvaisia aloja ovat metsäteollisuus, maatalous (etenkin kasvinviljely) ja logistiikka. Metsien ja viljelylajikkeiden kasvuun ja liikenneinfraan liittyvät muutokset tulevat olemaan merkittäviä, ja niihin sopeutuminen vaatii laajamittaisia toimia alueellisesti ja paikallisesti. Kappaleessa olisi syytä tuoda esiin myös maa- ja metsätalousteiden ilmastokestävyys, sillä muuttuvat routaisuus- ja sateisuusolosuhteet rasittavat teiden kuntoa merkittävästi.

Kappaleessa 2.2.4.4. käsitellään infrastruktuuriin ja rakennettuun ympäristöön kohdistuvia seurauksia, mutta siinä ei käsitellä lainkaan raide- tai vesiliikennettä. Kymenlaakson liitto katsoo, että myös näihin liittyviä seurauksia olisi syytä tarkastella tässä yhteydessä.

3. Tarkemmat huomionne suunnitelman visiosta ja päämääristä (Luvut 2.3 ja 2.4)

Luvun 2.3 mukaan visiona on ”hyvinvointia ja turvallisuutta muuttuvassa ilmastossa”. Tätä täsmennetään siten, ”- - että vääjäämätön ilmastonmuutos ei heikennä luonnon, ihmisten ja yhteiskunnan hyvinvointia ja turvallisuutta.” Kappaleessa kuitenkin käsitellään visiota vain yhteiskunnallisesta näkökulmasta, eikä tunnisteta sitä, että yhteiskunnat ovat riippuvaisia monimuotoisesta luonnosta.

Luvussa 2.4. määritellään kolme päämäärää, jotka ovat: tahto sopeutua ilmastonmuutokseen; riittävän tehokkaat keinot sekä luontoon että yhteiskuntaan kohdistuvien ilmastonmuutokseen liittyvien riskien arvioimiseksi, ennaltaehkäisemiseksi ja hallitsemiseksi; sekä kyky ennaltaehkäistä, varautua ja hallita sekä luontoon että yhteiskuntaan kohdistuvat ilmastonmuutokseen liittyvät riskit. Kymenlaakson liitto painottaa, että tahto, keinot ja kyky sopeutua edellyttävät sitä, että sopeutumiseen on riittävästi taloudellisia ja henkilöresursseja.

4. Näkemyksenne teemasta 'Kansallisen tason strateginen suunnittelu ja ennakointi' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Luvussa 2.5.1 Kansallisen tason strateginen suunnittelu ja ennakointi todetaan, että ”ilmastonmuutokseen sopeutuminen ei ole muusta toiminnasta erillistä, vaan muuttuvan ilmaston vaikutuksiin on varauduttava kaikilla sektoreilla missä se suoraan tai välillisesti vaikuttaa toimintaympäristöön tai keskeisiin toiminnan edellytyksiin.” Kymenlaakson liitto katsoo, että tämä on keskeinen näkökulma, joka tulee huomioida kaikessa kansallisen tason strategisessa suunnittelussa ja ennakoinnissa.

Samassa luvussa kuitenkin todetaan, että rahoituksen järjestäminen sopeutumistoimiin tulee jatkossa olemaan yhä haastavampaa. Tästä syystä olisikin tärkeää huomioida kaikessa päätöksenteossa se, että sopeutumattomuus on kaikista kallein vaihtoehto. Tavoite 1 ”sopeutuminen on integroitu valtioneuvoston ja ministeriöiden strategiseen suunnitteluun ja ennakointiin vuoteen 2030 mennessä” tulisikin lisätä toimenpiteeksi, että osana valtioneuvoston

suunnitelmien ja ohjelmien arviointia huomioidaan kulut siinä tapauksessa, että sopeutumista ei tehdä kunnianhimoisesti kaikkien ministeriöiden toimialoilla.

5. Näkemyksenne temasta 'Kokonaisturvallisuus ja yleinen huoltovarmuustyö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Tavoitteen 3 ”ilmastonmuutoksen seuraukset ja niihin varautuminen ja sopeutuminen on tunnistettu osana kokonaisturvallisuutta ja integroitu kokonaisturvallisuuden malliin ja huoltovarmuuden tavoitteisiin vuoteen 2026 mennessä” yksi toimenpide on ”ilmastonmuutokseen liittyvät riskit huoltovarmuudelle ja niihin liittyvät toimet arvioidaan valtioneuvoston huoltovarmuuden tavoitepäätöksen uudistamisprosessin aikana.” Kymenlaakson liitto haluaa kiinnittää huomiota siihen, että huoltovarmuuden kannalta on olennaista varmistaa riittävä energiantuotanto ja -siirtokapasiteetti. Maakuntakaavoitus on tärkeää huomioida osana kriittisen infrastruktuurin huoltovarmuuden kehittämistä.

6. Näkemyksenne temasta 'Ruoka- ja ravitsemusturva' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Kymenlaakson liitto katsoo, että on tärkeää tunnistaa maatalouden sopeutumistoimien ja hiilinielujen ja -varastojen kasvattamisen välinen yhteys entistä vahvemmin. Kymenlaaksossa on vahva maataloussektori, etenkin kasvinviljely on merkittävää ja luomutuotannon osuus suuri. Ravinteiden kierron parantaminen on tärkeää paitsi sopeutumisen, myös ruokaturvan ja vesistöjen tilan parantamiseksi.

7. Näkemyksenne temasta 'Infrastruktuuri ja rakennettu ympäristö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Luvussa 2.5.4.1 Vesihuolto ei huomioida sitä, että etenkin kaupunkien ulkopuolella moni vesilaitos on pieni, ja niillä on vähäiset resurssit ylläpitää vesijohtoverkosta. Korjausvelkaa onkin kertynyt paljon, mikä altistaa ilmastonmuutoksen aiheuttamille riskeille. Myös harvaanasuttujen alueiden vesihuollon turvaaminen tulisi näkyä kansallisessa sopeutumissuunnitelmassa.

Lisäksi Kymenlaakson liitto huomauttaa, että pohjavesien turvaaminen on toimivan vesihuollon edellytys suuressa osassa maata. Maakuntakaavoitus on keskeinen työkalu alueellisesti merkittävimpien pohjavesialueiden turvaamisessa ja niille suunniteltujen maankäyttömuotojen yhteen sovittamisessa pohjavesialueiden turvaamisen kanssa.

Luvun 2.5.4.2 Liikenne ja viestintäinfrastruktuuri osalta Kymenlaakson liitto painottaa, että Suomen maantieteellisestä sijainnista johtuen rautateiden ja satamien toimintaedellytysten turvaaminen kaikissa olosuhteissa on ensiarvoisen tärkeää mm. teollisuuden ja ruokaturvan näkökulmasta.

Kymenlaaksossa sijaitsee kaksi TEN-T-ydinverkon kohdetta: HaminaKotkan satama, joka on Suomen suurin yleissatama, sekä Suomen ainoa TEN-T-ydinverkon rautatie-maantieteterminaali Kouvolan RRT-terminaali. Ne ovat koko Suomen huoltovarmuuden kannalta merkittäviä, ja kriittisen infran

näkökulma olisi syytä huomioida myös kokonaisturvallisuuden ja yleisen huoltovarmuustyön yhteydessä.

Luvussa 2.5.4.3 Rakennettu ympäristö asetetaan tavoitteeksi ”ilmastonmuutokseen varautuminen on sisällytetty osaksi kaikkien eri toimijoiden normaalia suunnittelua ja toimintaa sekä ilmastonmuutokseen varautumiseen tarvittavan ajantasaisen tiedon saatavuus on varmistettu.” Tähän ehdotetaan useita toimenpiteitä, mm. ilmastonmuutosta koskevien säännösten lisääminen kaavoitusta ja rakentamista ohjaavaan lainsäädäntöön. Lainsäädäntöä aiotaan kehittää sisältövaatimuksia koskevien säännösten ja kaavojen vaikutusten arviointia tarkastelemalla. Tämän toimenpiteen vastuutahoksi on merkitty YM, mutta Kymenlaakson liitto katsoo, että siinä tulisi mainita myös muut keskeiset tahot, eli kunnat ja maakunnat, jotka kaavoja laativat.

Muita rakennetun ympäristön sopeutumista edistäviä toimenpiteitä ovat riittävän ajantasaisen tiedon saatavuus kaavoituksessa ja rakentamisessa (mm. tulvariskialueet ja meriveden noususkenaariot). Toimenpiteeksi linjataan myös, että ”kartoitetaan alueidenkäytön suunnittelussa lähtötietoina tarvittavat seudullisesti merkittävät ekologiset yhteydet”, mikä on erittäin kannatettava toimi. Tähän tulisi kuitenkin sisällyttää myös maakunnallisten ekologisten yhteyksien kartoitus. Lisäksi tulisi panostaa etenkin luontotyyppien kytkeytyneisyyden tarkasteluun. Tämän toimenpiteen toteuttaminen edellyttää lisärahoitusta, minkä turvaaminen on ensiarvoisen tärkeää MRL:n mukaisen ekologisen kestävyuden edistämässä alueidenkäytön suunnittelussa.

8. Näkemyksenne teemasta 'Kuivuusriskien hallinta, luonnonvarojen käyttö ja hoito, luonnon monimuotoisuus ja luontopohjaiset ratkaisut' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Kuivuusriskien hallinnan osalta ehdotetaan kuivuudesta kärsivien eri sektorien sekä luonnon ja valuma-alueenäkökulman huomioimista, mikä on kannatettavaa. Kuivuuden ehkäisyn yhteydessä olisi tarkoituksenmukaista lopettaa kuivuudelle altistavat toimet, kuten tarpeettomat tai huonosti mitoitettut ojituskeskukset. Ilmastokestävä Kymenlaakso -sopeutumissuunnitelmassa tämä on tunnistettu yhdeksi keinoksi ehkäistä kuivuusriskiä metsätaloudelle ja luonnon monimuotoisuudelle. Lisäksi olisi tärkeää kartoittaa millä alueilla kuivuus todennäköisimmin uhkaa luonnonvara- tai kriittisiä sektoreita, ja kohdistaa kuivuuden ehkäisyn toimia ensimmäisenä niille.

Tavoite 11, ”uusiutuvien luonnonvarojen käytössä on sopeuduttu nykyistä paremmin ilmastonmuutokseen vuoteen 2030 mennessä”, on kannatettava, mutta löyhästi muotoiltu. Suomen, ja etenkin Kaakkois-Suomen metsiä on hakattu jo usean vuoden ajan yli LUKE:n määrittelemän taloudellisesti kestävä hakuutason. Metsillä on keskeinen merkitys myös Suomen ilmastonmuutoksen hillintäpolitiikassa, joten hiilinielujen ja -varastojen turvaaminen tulisi huomioida kaikessa metsäpolitiikassa. Luonnonvara-alan toimijoiden tulisi huomioida metsien ja maaperän hiilivarastojen ylläpidon tärkeys, ja sen tulisi näkyä vahvemmin myös kansallisessa sopeutumissuunnitelmassa.

Tavoitteen 11 toimenpiteinä ehdotetaan, että Kansallisen metsästrategian 2035 tutkimus- ja kehittämistoiminnan avulla lisätään tietoisuutta ja osaamista metsätuho-riskien minimoimiseen liittyen. Lisäksi metsien käsittelymenetelmissä aiotaan kiinnittää huomiota erityisesti ilmastonmuutokseen sopeutumiseen. Kymenlaakson liitto katsoo, että talousmetsien kiertoaikojen pidentäminen ja jatkuvan kasvatuksen edistäminen voivat tukea luonnon monimuotoisuutta, talousmetsien ilmastokestävyyttä, vesienhallintaa sekä voivat mahdollistaa järeemmän ja potentiaalisesti korkeamman arvonlisän tuovan tukkipuun kasvattamisen. Lisäksi sekapuustoisen metsän yleistymiseen tähtäävät toimet tulisi olla merkittävä osa sopeutumistyötä. Myös suometsien osalta olisi järkevää edistää jatkuvan kasvatuksen menetelmiä tai ennallistamista suoksi. Metsä, jossa on vaihtelevan ikäisiä ja erilaisia puita on monimuotoisempi ja rakenteeltaan resilientimpi muuttuvan ilmaston tuomia uhkia vastaan. Lisäksi jatkuva kasvatusta, suometsien ennallistaminen sekä metsien kiertoaikojen pidentäminen edistäisivät metsien hiilivarastojen säilymistä.

Valuma-aluekohtainen toimintamallin suunnittelu, jossa sovitetaan yhteen metsä- ja maatalouden sekä rakennetun ympäristön vesienhallintatarpeet on kannatettava.

Luonnon monimuotoisuuden osalta suunnitelmaluonnoksessa mainitaan ilmaston lämpenemisen myötä taantuvat lajit, mutta monimuotoisuuden kannalta ilmastonmuutos on vain yksi uhkista, ja monimuotoisuutta vähentäviä tekijöitä tulisi tarkastella kokonaisuutena. Myös maa- ja metsätalouden saralla tehtävät toimet vaikuttavat suuresti luonnon monimuotoisuuteen, ja näiden alojen toimia tulisi tarkastella aina myös tästä näkökulmasta.

Luonnon monimuotoisuuden osalta tavoite 12 ”ilmastonmuutoksen vaikutukset tunnetaan ja niihin sopeudutaan niin, että luonnon monimuotoisuuden väheneminen voidaan pysäyttää” ei ole riittävän kunnianhimoinen. Esimerkiksi valmisteilla olevan kansallisen biodiversiteettistrategian tavoite on pysäyttää monimuotoisuuskato vuoteen 2030 mennessä ja kääntää monimuotoisuuskehitys kasvuun tämän jälkeen. Kansallisen sopeutumis suunnitelman luonnoksessa esitetään valtionhallinnon tavoitteiden parempaa koordinaatiota, ja monimuotoisuustavoitteiden huomioiminen kokonaisvaltaisesti on yksi konkreettinen esimerkki siitä, missä tätä työtä on tehtävä.

Tavoitteen seurantamittariksi ehdotetaan mm. luontotyyppien uhanalaisuusarvioiteja. Kymenlaakson liitto huomauttaa, että luontotyypeistä ei ole riittävän kattavaa tietoa, joten sen kerryttäminen olisi ensiarvoisen tärkeää. Seurantamittariksi ehdotetaan myös SUMI-hankkeen suositusten toimeenpanoa. Suojelualueet muuttuvassa ilmastossa -hankkeessa todetaan mm., että kunkin elinympäristön suojelualueverkoston laajuus on keskeinen tekijä ilmastonmuutokseen sopeutumisessa. Näin ollen kattava luontotyyppitieto on edellytys sille, että voidaan varmistaa luontotyyppien ekologinen kytkettyneisyys. Kymenlaakson Maakuntakaava 2040 osoittaa sini-viheryhteyksien tarpeet maakunnan tasolla, ja alueellisten ekologien yhteyksien varmistaminen mm. suojelualueiden avulla tukisi eliöiden sopeutumismahdollisuuksia. Jotta alueellisia sini-viheryhteyksiä voidaan edistää, on maakuntatasoinen tieto luontotyypeistä sekä poliittinen tahto suojelun lisäämiseksi etenkin eteläisessä Suomessa edellytyksiä sille, että eliöiden sopeutumista muuttuvaan ilmastoon voidaan helpottaa.

Lisäksi Kymenlaakson liitto huomauttaa, että ekologisten verkostojen kytkeytyneisyyttä pitäisi tarkastella ja edistää myös alueita laajemmalla tasolla. Ilmastonmuutoksen, vieraslajien yleistymisen ja maankäyttöpaineiden vuoksi eliölajien elinvoimaisuuden säilyttäminen ja niiden leinolosuhteiden parantaminen edellyttävät valtakunnallista ekologisten verkostojen tarkastelua. Koska luonnon monimuotoisuus ei tunne valtionrajoja, tarkastelu olisi syytä ulottaa myös Suomen lähialueille ja sen tulisi kattaa maa- ja meriekosysteemien suojelualueiden ja ekologisten yhteyksien tarkastelun.

Toimenpide 12.1. ”kehitetään suojelualueverkostoa ja sen hoitoa tutkimustietoon perustuen” on kannatettava. Etenkin eteläisessä Suomessa monimuotoisuudeltaan rikkaat luonnonympäristöt ovat pieniä ja pirstaloituneita, mikä heikentää eliöiden sopeutumista. Toimenpiteessä ehdotetaan mm. METSO-ohjelman jatkoa, mikä on kannatettavaa, mutta suojelualueiden ja niiden kytkeytyneisyyden lisäämistä ei tulisi jättää pelkästään vapaaehtoisien suojelun varaan. Kattavampi suojelualueverkosto tunnustetaan myös suunnitelmaluonnoksi tärkeäksi keinoksi turvata monimuotoisuutta, mutta valtion omien maiden tai maanhankinnan osalta ei tunnusteta suojelun lisäämisen tarpeita.

Luonnonsuojelussa ei tällä hetkellä ole kattavaa suunnitelmaa siitä, kuinka eniten suojelua tarvitsevia luontotyyppisiä saataisiin suojelun piiriin, ja kuinka luotaisiin kattava ekologinen verkosto suojelualueiden välille. Sini-viheryhteyksien kehittäminen ja turvaaminen olisikin syytä huomioida tarkemmin osana alueidenkäytön suunnittelujärjestelmää. Esimerkiksi Kymenlaaksossa on keskimäärin vähemmän suojelualueita kuin muualla Etelä-Suomessa, ja metsätalousmetsää merkittävän paljon. Monimuotoisempi metsäluonto tukisi myös talousmetsän sopeutumista ilmastonmuutokseen.

Lisäksi Kymenlaakson liitto huomauttaa, että lähes kaikki luonnon monimuotoisuutta tukevat sopeutumistoimet vaativat rahoituksen osalta lisäpanostuksia. Monimuotoisuuden eteen tehtävien toimien rahoittaminen on keskeistä koko yhteiskunnan sopeutumiselle, sillä yhteiskunta on riippuvainen luonnon järjestelmistä.

Luontopohjaisten ratkaisujen nykyistä laajempi käyttöönotto on kannatettavaa. Maa- ja metsätaloudessa tehtävät luontopohjaiset ratkaisut parantaisivat myös vesistöjen laatua ja edistäisivät monimuotoisuutta. Tulvapuistojen ja -metsien kohdalla tavoitteena on, että niiden ”pinta-ala on kasvanut tulvariskialueilla”. Tämän osalta tulisi selventää, tarkoitetaanko tässä valtakunnallisia tulvariskialueita. Tulvapuistoja ja -metsiä tulisi edistää myös näiden ulkopuolella.

9. Näkemyksenne teemasta 'Terveiden suojelu ja edistäminen' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Ei lausuttavaa.

10. Näkemyksenne teemasta 'Kulttuuriperinnön ja –ympäristön suojele' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Kymenlaakson liitto pitää tärkeänä, että kulttuuriperintö ja -ympäristöt on huomioitu kansallisen sopeutumissuunnitelman luonnoksessa. Maakuntaliitoissa tehdään selvityksiä kulttuuriympäristöihin liittyen mm. maakuntakaavoituksen tueksi, mikä osaltaan tukee tässä esitettyjä tavoitteita kulttuuriympäristöön liittyvän tiedon vahvistamisesta.

11. Näkemyksenne teemasta 'Alue- ja kuntatason ilmatoriskien hallinta' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Tavoite 16, ”alue- ja kuntatoimijoilla on käytössä ilmatoriskien hallitsemiseksi tarvittavat

oppaat ja ohjeistukset sekä osaaminen niiden hyödyntämiseksi eri toimialoja koskevassa suunnittelussa” on tärkeä ja kannatettava. Tämän tukemiseksi ehdotetaan toimenpidettä 16.1 ”laaditaan ohjeistus alueellisen sopeutumissuunnittelun tueksi - - Ohjeistus kokoaa tiedot mm. olemassa olevista ohjeistuksista ja prosesseista koskien sopeutumisen edellyttämiä suunnittelutarpeita, käytettävissä olevista työkaluista sekä mahdollisista rahoituslähteistä.”

Kymenlaakson liitto on ensimmäisenä maakuntana laatinut alueellisen sopeutumisen suunnitelman, Ilmastokestävä Kymenlaakso. Tarve alueellisille työkaluille, rahoituslähteille ja ajantasaiselle tiedolle ilmastokenaarioista ja riskiarvioista on ensiarvoisen tärkeää, jotta maakunnissa voidaan edistää ilmastonmuutokseen sopeutumista kokonaisvaltaisesti.

Myös eri toimijoiden sitouttaminen osaksi alueellista sopeutumista olisi ensiarvoisen tärkeää, jotta sopeutuminen valuisi kaikille julkisille sektoreille. Kymenlaakson liitto huomauttaa, että tämän toimenpiteen yhteydessä tulisi mainita vastuutahona myös maakuntien liitot. Etenkin pienten kuntien osalta sopeutumistyö on käytettävissä olevista resursseista johtuen niukkaa, joten maakuntien liitoilla on merkittävä rooli sopeutumistyön ulottamisessa myös pienempiin kuntiin. Samoin toimenpiteen 16.3 ” sisällytetään uusin tieto ilmatoriskeistä osaksi alueiden ja kuntien yleistä ja hallinnonalakohtaista jatkuvaa varautumistyötä” kohdalla tulisi mainita maakuntien liitot yhtenä vastuutahona.

Toimenpide 17.3 sopeutumista koskevien toimialakohtaisten tavoitteiden sisällyttämisestä valtion aluehallinnon ohjaukseen on kannatettava. Kuntien, maakuntien ja valtion alueellisen hallinnon yhteistyö ja riittävät resurssit ovat edellytys sille, että sopeutumisen käytännön työtä saadaan kokonaisvaltaisesti tehtyä paikallisesti ja alueellisesti.

Toimenpide 17.4 ”vahvistetaan vuoropuhelua sopeutumisesta valtion ja kuntien sekä valtion ja maakuntien välillä” on tärkeä, etenkin siltä kannalta, että valtioneuvostoon välittyy kuntien ja alueiden tarpeet sopeutumisen tukemisessa. Toimenpiteen keinoksi ehdotetaan ”valtioneuvoston ja alueiden välisissä vuoropuheluprosessissa (esim. ALKE-keskustelut, MAL-yhteistyö) huomioidaan sopeutumisen kysymykset mahdollisuuksien mukaan.” Sopeutumistyön ”huomioiminen mahdollisuuksien mukaan” ei tavoita tässä suunnitelmassa asetettuja tavoitteita ilmastonmuutokseen sopeutumisesta. Kymenlaakson liitto katsoo, että ilmastonmuutokseen

sopeutuminen on käsiteltävä osana aluekehityskeskusteluja, sillä sopeutumisen kokonaisuutta ei usein tunnisteta maakuntaliittojen aluekehittämisen puolella.

Lisäksi Kymenlaakson liitto huomauttaa, että maakuntakaavoitus on keskeinen alueellista sopeutumista ohjaava suunnitelma, ja sen rooli tulisi tunnistaa alueidenkäyttöä ja kaavoitusta koskevissa tavoitteissa ja toimenpiteissä nykyistä vahvemmin. Samoin maakuntien rooli on aluekehityslain mukaisesti edistää sopeutumista alueellaan, minkä tulisi myös näkyä vahvemmin kansallisessa sopeutumis suunnitelmassa. Alueiden sopeutumiseen liittyvien tavoitteiden seurantamittaristo on lausunnoilla olevassa luonnoksessa vielä kesken, joten sen ajankohtaisuuden ja täsmällisyyden arvioiminen on tässä vaiheessa mahdotonta.

Tavoite 18 alue- ja kuntatason rahoitusmahdollisuuksista tiedottamisen lisäämisestä on kannatettava. Toimenpiteiksi ehdotetaan viestintäkanavaa, jolle koottaisiin kansallinen ja EU-rahoitus, sekä rahoitusneuvojen osaamisen kehittäminen sopeutumiseen liittyen. Kymenlaakson liitto huomauttaa, että eri alueiden toimijoilla on hyvin erilaiset resurssit hakea rahoitusta sopeutumistoiimiin. Esimerkiksi Kymenlaakson toimijat ovat pääosin pieniä, eikä maakunnan toimijoiden ole tähänkään mennessä onnistunut saada merkittävästi esim. kansainvälistä tai RRF-hankerahoitusta. Myös pienempien toimijoiden ja alueiden sopeutumisrahoituksen mahdollisuudet on syytä turvata tulevaisuudessa. Rahoitusneuvojen osaamisen kehittäminen on keskeinen keino, jolla voidaan tukea etenkin pienempiä hakijoita.

12. Näkemyksenne teemasta 'Tietopohjan vahvistaminen ja tiedon jalkauttaminen' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Sää- ja ilmatoriskeihin liittyvän tietopohjan vahvistaminen on ensiarvoisen tärkeää, jotta käytännön sopeutumistyötä voidaan tehdä alueilla ja kunnissa. Luonnoksessa ehdotetut toimenpiteet ovat hyviä, mutta moni niistä edellyttää lisärahoitusta toteutuakseen. Kehitettäväksi tietoaineistoiksi ehdotetaan mm. ilmastonmuutoksen ja yhteiskunnallisen kehityksen yhdistävät skenaariot, sekä useita luonnonvarojen käyttöön liittyviä skenaarioita, kuten metsien palokuorma sekä tuuli-, lumi- ja hyönteistuhoriskejä kuvaavat aineistot. Kymenlaakson liitto katsoo, että tuotettavien aineistojen tulisi kattaa laajemmin tässä sopeutumis suunnitelman luonnoksessa läpikäytyjä sektoreita, kuten hyvinvointiin, rakennettuun ympäristöön ja luonnon monimuotoisuuteen liittyviä tietoaineistoja ja skenaarioita. Lisäksi Kymenlaakson liitto painottaa, että maakuntien liitot ovat laatineet skenaarioita mm. merialuesuunnittelun ja maakuntaohjelmien yhteydessä, ja tämä tieto ja kokemus tulisi hyödyntää myös sopeutumistyössä.

13. Näkemyksenne teemasta 'Viestintä ja vuorovaikutus' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Ei lausuttavaa.

14. Näkemyksenne teemasta 'Kansainvälinen yhteistyö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Ei lausuttavaa.

15. Näkemyksenne teemasta 'Sopeutumisen seuranta ja arviointi' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Kymenlaakson liitto katsoo, että sopeutumisen seurannan ja arvioinnin kehittäminen on ensiarvoisen tärkeää. Seurantatiedon saatavuus vähintään maakuntatasolla on keskeistä, jotta sitä voidaan hyödyntää alue- ja kuntatason sopeutumistyössä.

16. Näkemyksenne luvun 2.5.13 lisäselvitystä vaativista toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Kymenlaakson liitto pitää ehdotusta osaamisen kehittämisen tarpeiden lisäselvityksistä hyvänä. Samaan aikaan on tärkeää huomioida, että osaamisen kehittäminen ei yksistään riitä, vaan etenkin julkisella puolella tarvitaan vakinaisia työntekijöitä, joiden tehtävänä on ilmastonmuutokseen sopeutumisen edistäminen.

17. Miten arvioisitte suunnitelman toimenpiteiden vastuuttamista? Mahdolliset toimenpidekohtaiset ehdotuksenne toteuttajien lisäämiseksi tai poistamiseksi?

Sopeutumistoimenpiteiden taloudellisten vaikutusten osalta on tärkeää huomioida, että sopeutuminen hyvissä ajoin ja kokonaisvaltaisesti on halvempaa kuin sopeutumistoimien lykkääminen. Lisäksi useilla tässä ehdotetuilla sopeutumistoimilla on eri sektoreihin liittyviä vaikutuksia, ja niitä tulisi tarkastella kokonaisuutena.

Lisäksi sopeutuminen tulee työllistämään valtion hallintoa, kuntia ja maakuntien liittoja jatkossa yhä enemmän, joten pysyvien henkilöresurssien takaaminen julkisten toimijoiden sopeutumistyöhön on ensiarvoisen tärkeää pitkäjänteisen ja onnistuneen sopeutumisen saavuttamiseksi.

18. Millaisena näette oman organisaationne tai edustamanne tahon roolin sopeutumissuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamisessa?

Kymenlaakson liitto on jo aiemmin tässä lausunnossa tuonut esiin tärkeitä näkökulmia maakuntien roolista osana ilmastonmuutokseen sopeutumista. Maakuntakaavoitus sekä maakuntaohjelma ja -suunnitelma ovat keskeisiä alueellisia strategioita, jotka viitoittavat alueellista kehitystä vuosiksi eteenpäin. Niiden avulla vaikutetaan alueen ilmastokestävyyteen monilla tavoilla, joita Kymenlaakson liitto on tuonut tässä lausunnossa aiemmin esille.

Lisäksi maakuntien liitot vastaavat mm. aluekehityksestä, alueellisesta liikennejärjestelmätyöstä sekä merialuesuunnittelusta, jotka kaikki ovat keskeisiä alueellisen sopeutumisen työkaluja. Ylipäänsä maakuntien liitot toimivat alueensa julkisten, yksityisten ja kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyötä edistävänä ja fasilitoivana tahona. Maakuntien rooli on keskeinen alueellisen sopeutumisen saavuttamiseksi, mikä tulisi huomioida kansallisessa sopeutumissuunnitelmassa nykyistä kattavammin.

19. Tarkemmat huomiot vaikutustenarvioinnista (Luku 2.6)

Ei lausuttavaa.

20. Muut huomiot suunnitelmaluonnoksesta.

Ei lausuttavaa.

Hering Frank
Kymenlaakson liitto

Leino Kaisa
Kymenlaakson liitto